

РОМСКИ ЈЕЗИК

са елементима националне културе

(факултативни предмет)

Циљ и задаци

Циљ наставе ромског језика је да ученици савладају основне законитости ромског, као матерњег језика, да на њему комуницирају, да упознају књижевност свог народа, других народа и националних мањина у Србији и Црној Гори; да упознају светску књижевност, изграђују свест о друштвено-историјској и културној улози језика и књижевности у повезивању народа и националних мањина и њихових култура; да се упознају са варијантним особеностима ромског језика и развијају језичке толеранције према другим језицима.

Настава ромског језика, такође, има за циљ да оспособи ученике за:

- слушање и разумевање говора;
- усмено изражавање;
- читање и разумевање текста;
- писмено изражавање на основу одређене тематике.

Задаци наставе ромског језика јесу да:

- оспособи ученике за компетентно комуницирање и изражавање на ромском језику;
- оспособи ученике у почетној фази да усвајају основне карактеристике фонолошког система језика, изговора гласова, ритам и карактеристичну интонацију;
- да оспособи ученике да усвајају основне законитости ромског језика;
- да ученици усвајају графички систем и основне знакове из правописа у оквиру усвојеног градива;
- да се ученици васпитавају у духу толеранције према варијантама и карактеристикама ромског језика;

- да се упознају са елементима традиције, историје и културе Рома;
- да развијају и негују позитиван став према језицима и културној баштини народа и националним мањинама у Србији и Црној Гори и јачају свест о потреби сарадње и заједничког живота;
- да се оспособе за самостално читање и писање;
- да развијају потребу за књигом и да самостално развијају способност писаних састава;
- да се навикавају да редовно и критички прате штампу, радио и телевизију, електронску пошту и интернет.

ПРВИ РАЗРЕД

Оперативни задаци:

- да ученици усвоје лексички фонд од 150 до 200 речи које су неопходне за разумевање наставних јединица;
- да ученици разумеју у усменом говору пет до шест реченица;
- разумевање дијалога на релацијама: наставник - ученик; ученик - ученик;
- постављање питање и давање одговора на постављена питања;
- излагање наставних садржаја уз помоћ наставника (препричавање);
- излагање наставног садржаја на оба језика (српски и ромски) уз помоћ наставника;

КУЛТУРА УСМЕНОГ ИЗРАЖАВАЊА

У оквиру културе усменог изражавања постоје теме и облици усменог изражавања.

Теме:

Личност ученика - представљање, казивање о себи.

Породица - чланови породице, родбина, називи родбинских односа, ужа и шира породица.

Пријатељи - лични, породични, представљање.

Кућа (стан) - место, положај, опис, делови, ствари у кући.

Школа - ученик, наставник, други ученици, другови, учионица и ствари у њој, школски прибор.

Улица - објекти, саобраћај, људи, опис пута од куће до школе, места за игру, опасности, сналажење на улици.

Природа - животињски и биљни свет околине; живот природе према годишњим добима, чување природе. Називи дрвећа, воћа, поврћа, цвећа из непосредне близине, домаће животиње.

Време и бројеви - исказивање прошлог, садашњег и будућег, тачно и оријентационо време, назив дана, месеци и годишња доба, бројање од 1 до 100.

Облици:

Питања и одговори - постављање питања употребом упитних речи интонацијом.

Вежбе - постављања питања. Потврдан и одричан говор у краћој и дужој форми, интонација питања и интонација одговора.

Причање - о доживљеном, конкретном, слушаном, видјеном.

Описивање - околине и људи према главним одредницама: ко, шта, када, како, где. Изражавање пуном реченицом.

Дијалог - између ученика о познатом, заједнички доживљеном.

Препричавање - кратких приповедања, басни, бајки, личних доживљаја.

Разговор о основним значењима једноставних и према тематици народних пословица, одгонетање загонетки, певање песама.

Конструкције за нормалан изговор. Стална пажња усмерена на правилан изговор гласова, речи и облика, интонацију реченице, ред речи у реченици, замену речи из других језика речима из матерњег. Богаћење речника, именовање људи, ствари и појава и садашњем, прошлом и будућем времену.

ЛИТЕРАТУРА

Кратке, народне умотворине на ромском језику.

Преведене песме, рецитације и игре које се уче у првом разреду.

Сва тематика предвидјена програмом треба да се реализује помоћу погодних сликовница.

Уџбеници:

Ромска писменица

Традиционална ромска књижевност

Сликовнице

Радна свеска

Оријентациони распоред годишњег фонда часова

(72 часа годишње)

1. Рад на сликовници (говорне вежбе) - 10
2. Рад на "Писменици" - 38
3. Слободно изражавање - 10
4. Учење песама, прича игара... - 8
5. Учење традиционалних песама - 4
6. Систематизација – 2

ДРУГИ РАЗРЕД

Оперативни задаци:

- да ученици усвоје предвидјену језичку структуру као и 250 до 300 нових речи и израза;
- да савладају правилан изговор нових лексичких јединица као и осталих елемената изговора везаних за нове морфолошке категорије;
- да ученици воде дијалог, да одговарају на постављена питања и да сами постављају питања.

КУЛТУРА ИЗРАЖАВАЊА

Тематика

Породица: породична кућа или стан, просторије, намештај, апарати за домаћинство, прибор, одржавање чистоће и стана окућнице, стана и просторије, улога појединих чланова породице у томе.

Школа: предмети, екскурзије, полугодишњи и годишњи распуст.

Непосредна околина: дом културе, биоскопска сала, позориште, пошта, дом здравља, болница, робна кућа, музеј, итд. и њихова намена. Норме понашања на јавним местима.

Природа: реке, језера, рељеф непосредне околине. Излет у природу. Шетња по парку.

Време: година, месец, дан, сат, минут, секунд.

Бројеви: од сто до хиљаду.

Материја из језика:

Правилно изговарање гласова ромског језика. Правилно изговарање речи, група речи и реченица; нагласак и интонација.

Аспекте наведене у програму за II разред вежбати и у III разреду, те допуњавати садашњим, прошлим и будућим глаголским временом и разним облицима помоћних глагола.

Упознавање ученика са личним заменицама.

Усвајање обавештајних, заповедних и упитних реченица путем интонације.

Говорне вежбе (говорне форме)

Континуирани рад на Сливници и Писменици.

Усвајање новог лексичког материјала, нове форме из употребе говорних вежби из првог разреда.

Тражити више одговора на једно питање.

Радити на интонацији.

Коришћење дијалога о свим темама.

Самостално изражавање на дате теме, од 6 до 10 реченица.

ЛИТЕРАТУРА

Писана књижевност на ромском језику за овај узраст (проза, поезија), традиционална и уметничка.

Превођење на ромски језик потребне литературе (књижевност) коју су деца учила у овом разреду, нарочито песме, приче, дечије игре.

Уџбеници:

Писменица

Традиционална књижевност

Радне свеске

Читанка

Оријентациони распоред годишњег фонда часова

(72 часа годишње)

1. Рад на сликовници - 6

2. Рад на писменици - 20
3. Говорне вежбе - 20
4. Језичке вежбе - 10
5. Дечије игре - 4
6. Рецитације и приче - 6
7. Упознавање историје ромског језика - 4
8. Систематизација - 2

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

Овај наставни план за неговање матерњег ромског језика припремљен је за оне ученике основних школа, чији је матерњи језик ромски, а похађају одељења са српским наставним језиком или језиком других националних мањина. Задаци образовања из матерњег језика су овде, природно идентични са задацима образовања из српског као матерњег језика у настави, са специфичним карактеристикама ромског језика. Званично писмо ромског језика је латинично.

Методолошки поступци неговања српског језика као матерњег и ромског језика битније се не разликују од метода који се примењује у редовној настави у првом и другом разреду. Садржај у овим разредима остварује се на основу сликовнице и ромске писменице које ће омогућити паралелно учење ромског и српског латиничног писма.

Циљ програма рада је неговање матерњег језика и оспособљавање ученика да пишу, читају и правилно говоре матерњи језик.

Поред тога, циљ је да се ученици упознају са основним правилима свог матерњег језика, да их науче и усвоје. Истовремено треба да обогаћују свој речник, развијају осећај према лепом и да се упознају са културом и историјом

Рома. Управо због тога, циљ неговања матерњег језика јесте оспособљавање ученика, којима је матерњи језик ромски, а похађају школу на српском језику, да своја знања, мисли и осећања изражавају (усмено и писмено) на ромском језику.

Програм рада на неговању матерњег језика у неким сегментима прати програм рада и српског језика (граматика, књижевност, теорија). Све садржаје учити компаративно на оба језика.

Припремни период

Припремни период реализује се на исти начин као и за учење српског језика у редовној настави. Обухвата говорне вежбе и провере говорних способности. У овом периоду са првим разредом треба радити само са сликовницама, а када се започне са учењем графиције (латиничног писма) у предмету српски језик почети са учењем ромског писма. Слова учити по истој методици као и у редовној настави.

Указати на значај ромског језика (функција развијања свести о националној и мултиетничкој припадности ромске заједнице).

Елементи културе Рома

Упознавање елемената културе, историје и традиције Рома, у нижим разредима углавном се остварује упознавањем и приближавањем дела традиционалне књижевности. Ученици уче напамет песме, питалице, бројалице, пословице. Играју и певају.

Развијање способности говорног изражавања

Способност говора код ученика треба доследно развијати од првог до осмог разреда. У првом разреду ученици говоре о доживљајима, причају краће приче, догађаје, разговарају о предметима, сликама.

Ове вежбе говора примењивати и у другом разреду. Већ од првог разреда треба посветити посебну пажњу прикладном изговору гласова, интонацији и обогаћивању фонда речи.

У оквиру тематских јединица наведених у наставном плану обратити пажњу на састављање реченица и правилан изговор гласова и речи. На постављена питања ученици треба да одговарају целим реченицама. Треба са ученицима увежбавати лепо казивање и драматизацију текстова.

Трећи разред

Оперативни задаци

Ученици увежбавају правилан изговор речи и реченични акценат.

У оквиру одређених тема ученици треба да сачине текст од десет до петнаест реченица примењујући и дијалоге.

Увежбавање писања и уочавање разлика између ромског и српског алфабета. Све то реализовати на кратким пригодним текстовима који се налазе у Читанци и Писменици.

До краја школске године, треба да примењују правила језика и правописа.

Слободни разговори, самостално изјашњавање о прочитаним литерарним делима и њиховој функцији.

Стицање основних знања за разумевање и разликовање ликова и за разумевање садржаја.

Тематика

Породица: Позивање гостију. Примање гостију. У гостима. Породични излет. Одржавање хигијене и одевање породице.

Школа: Обрада заједничких доживљаја, излета, школске приредбе, спортска такмичења.

Непосредна околина: библиотека, споменици, спортски објекти и њихова намена. Дивље животиње, домаће животиње, воће, поврће, цвеће, излетишта, заштита природе...

Бројеви: Основни бројеви. Редни бројеви. Арапски и латински.

Култура изражавања

Усмено изражавање

Увежбавање правилног изговора.

На основу обрађених тематских и књижевних материјала даље развијати дијалоге.

Ученик треба да самостално прича о слици, филмским инсертима у вези са обрађеном тематиком.

Једноставно описивање бића и предмета. Вежбе за измену и допуну реченица.

Сакупљање речи и израза о задатој тематици. Склапање речи у реченици.

Склапање реченица од сакупљених речи.

Развијање способности ученика помоћу језичких игара.

Писмено изражавање

Процењивање, касније диктат, вежбе за склапање реченица. Прво усмено, затим писмено.

Основни захтеви разумљиве реченице. Састављање више реченица о једном догађају или особи.

Састав писан на приповедачки начин. Заједнички писмени састав о једној радњи (тема према годишњем добу).
Понављање састава у писаној форми на основу сећања.

Основни елементи композиције: избор битних вежби, рашчлањивање састава.

Развијање основног појма о саставу: временски редослед догађаја.

Познавање језика и правописа

Исказне, упитне и заповедне реченице. Правилна употреба правописних знакова.

Гласови ромског језика. Правопис и правилан изговор. Двогласи у ромском језику.

Слагање и разлагање речи на слоге.

Именице и њихова подела.

Властите именице, њихово писање, имена и презимена у породици, разреду, имена места...

Заједничке именице, домаће и дивље животиње, воће, поврће...

Једнина и множина заједничких именица.

Формирање ромских гласова. Изговор.

Читање

Вежбање читања на ромском језику. Ромско писмо усвојити групном и појединачном обрадом слова. Обратити пажњу на удвојени дифтонг Рр и пет аспированих сугласника. Вежбати на кратким пригодним текстовима (ЧИТАНКА).

Техника читања треба да буде приступачна ученицима. Обратити пажњу на правилан изговор карактеристичних гласова ромског језика.

Писање

Усвајање технике писања треба започети писањем великих штампаних, а затим малих штампаних слова. Њихово везивање у речи и у реченици.

Усвајање знакова интерпункције.

Усвајање јасног, правилног и течног читања речи у реченици брзином која је приближна брзини природног говора. Читати и писати према дидактичко-методичким упутствима.

За вежбе читања користити часописе за децу на ромском језику.

Литература

Књиге домаћих и страних писаца на ромском језику.

Преведене књиге на ромски језик из корпуса изабране српске књижевности.

Уџбеници

Читанка

Радна свеска

Писменица (латиница)

Граматика И

ОРИЈЕНТАЦИОНИ РАСПОРЕД ГОДИШЊЕГ ФОНДА ЧАСОВА (72 часа годишње)

7. Рад на тексту - 22

8. Говорне вежбе - 18

9. Језичке вежбе - 12

10. Граматика - 10

11. Историја ромског језика и културе - 8

12. Систематизација - 2

Начин остваривања програма

Овај наставни план за неговање матерњег ромског језика припремљен је за оне ученике основних школа, чији је матерњи језик ромски, а похађају одељења са српским наставним језиком или језиком других националних мањина. Задаци образовања из матерњег језика су овде, природно идентични са задацима образовања из српског као матерњег језика у настави, уз специфичности ромског језика. Званично писмо ромског језика је латинично.

Циљ програма рада јесте неговање матерњег језика и оспособљавање ученика да пишу, читају и правилно говоре матерњи језик.

Поред тога, циљ је да се ученици упознају са основним правилима свог матерњег језика, да их науче и усвоје. Истовремено треба да обогаћују свој речник, развијају осећај према лепом и да се упознају са културом и историјом Рома. Управо због тога, циљ неговања матерњег језика јесте оспособљавање ученика, којима је матерњи језик ромски, а похађају школу на српском језику, да своја знања, мисли и осећања изражавају (усмено и писмено) на ромском језику.

Програм рада на неговању матерњег језика у неким сегментима прати програм рада српског језика (граматика, књижевност, теорија).

Читање

Један од основних задатака неговања матерњег језика јесте развијање течног и изражајног читања.

У трећем разреду, приликом развијања технике читања код ученика, треба обратити пажњу на то да они разумеју текст који читају и да се уживе у то.

Посебну пажњу треба обратити на изговор ромских гласова: аспирати, дифтонзи, двогласи...

Обрада текста

Од трећег разреда, обрађивати литерарне текстове увежбавањем читања и препричавањем садржаја.

Деца треба да препричавају прочитану садржину, да је драматизују, да науче напамет кратке прозне и поетске текстове. Обрадом литерарних дела, код ученика развијати моћ размишљања и расуђивања, обогаћивати њихов емоционални свет, речник и способност изражавања.

Елементи културе Рома

Упознавање елемената културе, историје и традиције Рома, у нижим разредима углавном се остварује упознавањем и приближавањем дела традиционалне књижевности и историје кроз прилагођено градиво. Ученици уче напамет разне песмице, питалице, бројалице, пословице, играју и певају.

Развијање способности говорног изражавања

У трећем разреду и даље учити казивање и драматизацију текстова на претходно подељеним улогама. Треба описивати предмете, упоређивати их, говорити о фрагментима и сликама. При састављању реченица, подстицати ученике да додавањем појединих речи употпуне смисао реченице што тачније.

Граматика

У трећем разреду ученици већ упознају врсте реченица: исказне, упитне и заповедне.

Обрадити глаголе (радња). Обрадити властите, присвојне и заједничке именице. Указати ученицима да у ромском језику испред именице може стајати партикула (о); (е) или (и). Треба се трудити да се постепено усвоји и знање о правилном растављању речи на крају реда. Треба предвидети писање диктата прво речи, а касније и целих реченица.

ГОДИШЊИ ПРОГРАМ ФАКУЛТАТИВНОГ ПРЕДМЕТА – РОМСКИ ЈЕЗИК

Разред: IV разред основне школе

Предмет: Ромски језик

Статус предмета: Факултативни предмет

Годишњи фонд: 36 часова

Недељни фонд: 1 час

1. ЦИЉ ПРЕДМЕТА

Циљ наставе ромског језика у четвртном разреду јесте да ученици развијају основне способности усменог и писаног споразумевања на ромском језику, проширују речник, правилно користе основне језичке обрасце и развијају интересовање и позитиван однос према ромском језику, култури, традицији и идентитету.

Настава треба да буде прилагођена узрасту ученика и њиховом претходном знању језика, са нагласком на разговор, игру, практичне ситуације и употребу језика у свакодневном животу.

2. ЗАДАЦИ НАСТАВЕ

Ученик треба да:

- усваја и правилно употребљава основне речи и изразе на ромском језику;
- разуме једноставна питања, упутства и кратке разговоре;
- учествује у једноставним разговорним ситуацијама;
- представи себе, своју породицу и своје окружење;
- именује предмете, бића, појаве и активности из свакодневног живота;
- развија способност слушања и разумевања говора;
- чита и разуме кратке и једноставне текстове;

- пише кратке речи, реченице и једноставне текстове;
- усваја основна правила ромског језика примерена узрасту;
- упознаје елементе ромске културе и традиције;
- развија поштовање према сопственој и другим културама.

3. ТЕМАТСКЕ ЦЕЛИНЕ И БРОЈ ЧАСОВА

Редни број	Наставна тема	Број часова
1.	Упознавање и обнављање знања	2
2.	Ја и моја породица	4
3.	Моја кућа и моје окружење	3
4.	Школа и школски живот	4
5.	Моје тело и здравље	3
6.	Храна и пиће	3
7.	Одећа и обућа	2
8.	Дани, месеци, време и годишња доба	3
9.	Животиње и природа	3
10.	Игра, спорт и слободно време	2
11.	Ромска култура, обичаји и традиција	4
12.	Понављање и систематизација	3
Укупно		36

4. САДРЖАЈ ПРОГРАМА

1. Упознавање и обнављање знања – 2 часа

Садржаји:

- поздрављање и представљање;
- основни поздрави и изрази учтивости;
- питање и одговор о имену, узрасту и месту становања;
- обнављање раније усвојених речи и израза.

Исходи:

Ученик уме да се представи, поздрави и постави једноставна питања саговорнику.

2. Ја и моја породица – 4 часа

Садржаји:

- чланови породице;
- лични подаци;
- године и бројеви;
- опис особе;
- основни придеви: велики, мали, добар, млад, стар и сл.;
- једноставне реченице о породици.

Исходи:

Ученик уме да именује чланове породице и да једноставним реченицама представи своју породицу.

3. Моја кућа и моје окружење – 3 часа

Садржаји:

- кућа и стан;
- просторије у кући;
- намештај и предмети;
- двориште и окружење;
- основни просторни односи.

Исходи:

Ученик уме да именује основне просторије и предмете и да их једноставно опише.

4. Школа и школски живот – 4 часа

Садржаји:

- школа и учионица;
- школски прибор;
- предмети;
- наставник и ученици;
- основне активности на часу;
- једноставна питања и упутства.

Исходи:

Ученик разуме и користи основне речи и изразе који се односе на школу и школске активности.

5. Моје тело и здравље – 3 часа

Садржаји:

- делови тела;
- основни изрази за здравље;
- хигијена;
- здраве животне навике;
- једноставни разговори о томе како се неко осећа.

Исходи:

Ученик уме да именује основне делове тела и да једноставно каже како се осећа.

6. Храна и пиће – 3 часа

Садржаји:

- основне намирнице;
- воће и поврће;
- јела и пића;
- оброци;
- изражавање жеља и потреба;
- разговор у продавници и за столом.

Исходи:

Ученик уме да именује основне намирнице и да користи једноставне изразе приликом разговора о храни и пићу.

7. Одећа и обућа – 2 часа

Садржаји:

- делови одеће;
- обућа;
- боје;
- описивање одеће;
- шта носимо у различитим приликама и годишњим добима.

Исходи:

Ученик уме да именује основне делове одеће и обуће и да их једноставно опише.

8. Дани, месеци, време и годишња доба – 3 часа

Садржаји:

- бројеви;
- дани у недељи;

- месеци;
- годишња доба;
- јуче, данас, сутра;
- основни изрази за временске прилике.

Исходи:

Ученик уме да именује дане, месеце и годишња доба и да једноставно говори о времену.

9. Животиње и природа – 3 часа

Садржаји:

- домаће животиње;
- дивље животиње;
- биљке;
- природа;
- временске прилике;
- однос према природи и животињама.

Исходи:

Ученик уме да именује основне животиње и елементе природе и да о њима каже једноставне реченице.

10. Игра, спорт и слободно време – 2 часа

Садржаји:

- игре;
- спортови;
- хобији;
- музика;
- дружење;

- активности у слободно време.

Исходи:

Ученик уме да каже шта воли да ради у слободно време и да постави једноставно питање другом ученику.

11. Ромска култура, обичаји и традиција – 4 часа

Садржаји:

- ромска породица;
- традиционални обичаји;
- музика и игра;
- ромске приче, песме и бајке;
- традиционални занати;
- значај језика за очување културе;
- познате личности ромске културе.

Исходи:

Ученик препознаје основне елементе ромске културе и традиције и развија позитиван однос према ромском језику и културном наслеђу.

12. Понављање и систематизација – 3 часа

Садржаји:

- понављање речника;
- разговорне вежбе;
- читање кратких текстова;
- писање једноставних реченица;
- језичке игре;
- квизови и драматизације;
- завршна систематизација градива.

Исходи:

Ученик самосталније користи усвојене речи и изразе у једноставним свакодневним ситуацијама.

5. НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

Настава се реализује кроз:

- разговор и усмене вежбе;
- дијалоге и играње улога;
- језичке игре;
- слике и илустрације;
- кратке приче, песме и текстове;
- драматизацију;
- рад у пару и групи;
- цртање и повезивање речи са сликама;
- читање и писање кратких текстова;
- квизове;
- пројектне и истраживачке активности;
- упознавање са елементима ромске културе и традиције.

Посебну пажњу треба посветити томе да ученици језик користе у **реалним и свакодневним комуникативним ситуацијама**.

6. МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ

Настава ромског језика доприноси развоју:

- комуникације;
- сарадње;
- дигиталних компетенција;
- културне свести и изражавања;

- одговорног односа према другима;
- уважавања различитости;
- способности учења.

7. ПРАЋЕЊЕ И ОЦЕЊИВАЊЕ

Напредовање ученика прати се континуирано кроз:

- активност на часу;
- учешће у разговору;
- разумевање усмених порука;
- усмено изражавање;
- читање;
- писање;
- примену научених речи и израза;
- рад у пару и групи;
- однос према предмету и активностима.

У складу са карактером факултативног предмета, посебно се подстичу мотивација, активност и напредовање ученика у односу на њихов претходни ниво знања.

8. ОЧЕКИВАНИ ИСХОДИ НА КРАЈУ 4. РАЗРЕДА

На крају школске године ученик би требало да:

- разуме једноставне речи, изразе и кратке реченице на ромском језику;
- учествује у кратком свакодневном разговору;
- представи себе и своју породицу;
- именује предмете и појаве из непосредног окружења;
- постави и одговори на једноставна питања;

- користи основни речник у свакодневним ситуацијама;
- прочита и разуме кратак и једноставан текст;
- напише једноставне речи и реченице;
- препознаје основне елементе ромске културе и традиције;
- развија интересовање за учење и очување ромског језика.

Напомена: Програм се може прилагодити конкретном нивоу предзнања ученика, дијалекту ромског језика који ученици користе и условима рада школе.

ГОДИШЊИ ПРОГРАМ ФАКУЛТАТИВНОГ ПРЕДМЕТА – РОМСКИ ЈЕЗИК

Разред: V разред основне школе

Предмет: Ромски језик

Статус предмета: Факултативни предмет

Годишњи фонд: 36 часова

Недељни фонд: 1 час

1. ЦИЉ ПРЕДМЕТА

Циљ наставе ромског језика у петом разреду јесте да ученици прошире и продубе знања стечена у претходним разредима, развијају способност усменог и писаног изражавања, обогаћују речник и постепено усвајају основне граматичке структуре ромског језика.

Настава има за циљ и развијање интересовања за ромски језик, књижевност, културу, традицију и историју, као и неговање поштовања према језичкој и културној различитости.

2. ЗАДАЦИ НАСТАВЕ

Ученик треба да:

- правилно користи основне речи и изразе у свакодневној комуникацији;
- учествује у кратким разговорима на познате теме;
- поставља питања и даје одговоре;
- проширује активни и пасивни речник;
- чита и разуме кратке текстове;
- препричава једноставне текстове;
- пише кратке саставе и описе;
- усваја основне граматичке појмове и језичке структуре;

- правилно употребљава једноставне реченичне конструкције;
- разликује основне врсте речи;
- развија способност слушања и разумевања;
- упознаје ромску књижевност, усмену традицију и културу;
- развија свест о значају очувања ромског језика.

3. ТЕМАТСКЕ ЦЕЛИНЕ И БРОЈ ЧАСОВА

Редни број	Наставна тема	Број часова
1.	Понављање и проширивање знања	3
2.	Ја, моја породица и пријатељи	3
3.	Свакодневни живот и активности	3
4.	Школа и образовање	3
5.	Основе граматике – именице и придеви	4
6.	Глаголи и радње	4
7.	Бројеви, време и датум	2
8.	Природа, место и животна средина	3
9.	Здравље, храна и навике	2
10.	Читање и разумевање текста	3
11.	Ромска култура, историја и традиција	3
12.	Понављање и систематизација	3
Укупно		36

4. САДРЖАЈ ПРОГРАМА

1. Понављање и проширивање знања – 3 часа

Садржаји:

- поздрављање и представљање;
- породица;
- школа;
- бројеви;
- боје;
- дани и месеци;
- основни глаголи;
- понављање најчешћих речи и израза.

Исходи:

Ученик обнавља и примењује претходно стечена знања и учествује у једноставном разговору.

2. Ја, моја породица и пријатељи – 3 часа

Садржаји:

- описивање себе;
- чланови породице;
- пријатељи;
- изглед и особине;
- односи међу људима;
- представљање друге особе.

Исходи:

Ученик уме да опише себе, члана породице или пријатеља користећи једноставне реченице.

3. Свакодневни живот и активности – 3 часа

Садржаји:

- дневне активности;

- јутро, подне, вече;
- кућне обавезе;
- слободно време;
- спорт и игра;
- хобији;
- изражавање жеља и навика.

Исходи:

Ученик уме да опише свој типичан дан и да говори о активностима које воли или не воли.

4. Школа и образовање – 3 часа

Садржаји:

- школа и школски предмети;
- школски прибор;
- наставници и ученици;
- активности на часу;
- правила понашања;
- разговор о школи.

Исходи:

Ученик уме да разговара о школи и школским активностима и да користи основни школски речник.

5. Основе граматике – именице и придеви – 4 часа

Садржаји:

- именица као назив за бића, предмете и појаве;
- род именица;
- једнина и множина;

- придеви;
- описивање именица;
- слагање именице и придева;
- основне реченичне конструкције.

Исходи:

Ученик препознаје именице и придеве и уме да их употреби у једноставним реченицама.

6. Глаголи и радње – 4 часа

Садржаји:

- глагол као реч која означава радњу или стање;
- најчешћи глаголи;
- садашње време;
- прошло и будуће време на основном нивоу;
- потврдне и одричне реченице;
- питања и одговори.

Исходи:

Ученик уме да користи најчешће глаголе и да једноставним реченицама говори о садашњим, прошлим и будућим радњама.

7. Бројеви, време и датум – 2 часа

Садржаји:

- бројеви;
- редни бројеви;
- датум;
- дани у недељи;
- месеци;

- годишња доба;
- часови и време.

Исходи:

Ученик уме да каже број, датум, дан у недељи и време.

8. Природа, место и животна средина – 3 часа

Садржаји:

- природа;
- биљке и животиње;
- село и град;
- улица и насеље;
- временске прилике;
- заштита животне средине.

Исходи:

Ученик уме да опише своје окружење и да једноставним реченицама говори о природи и животној средини.

9. Здравље, храна и навике – 2 часа

Садржаји:

- делови тела;
- здравље и хигијена;
- здрава исхрана;
- оброци;
- здраве животне навике;
- разговор код лекара на основном нивоу.

Исходи:

Ученик уме да разговара о основним здравственим потребама, храни и здравим навикама.

10. Читање и разумевање текста – 3 часа

Садржаји:

- кратке приче;
- народне приче и бајке;
- кратки информативни текстови;
- читање са разумевањем;
- питања у вези са текстом;
- препричавање.

Исходи:

Ученик чита кратке текстове, разуме њихов основни садржај и уме да их усмено преприча.

11. Ромска култура, историја и традиција – 3 часа

Садржаји:

- порекло и историјско кретање Рома;
- ромски језик као део културног наслеђа;
- ромска породица и обичаји;
- музика, песма и игра;
- традиционални занати;
- ромске народне приче и пословице;
- значај очувања језика и културе.

Исходи:

Ученик упознаје основне елементе ромске историје и културе и развија позитиван однос према свом језичком и културном наслеђу.

12. Понављање и систематизација – 3 часа

Садржаји:

- систематизација речника;
- граматичке вежбе;
- разговор;
- читање;
- писање;
- језичке игре;
- квизови;
- завршни пројекат или презентација.

Исходи:

Ученик примењује усвојено знање у усменој и писаној комуникацији.

5. НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

Настава се реализује кроз:

- разговор и дијалог;
- усмене и писане вежбе;
- читање и препричавање;
- језичке игре;
- рад у пару и групи;
- играње улога;
- драматизацију;
- коришћење слика, картица и других наставних материјала;
- кратке пројекте;
- квизове;
- песме, приче, пословице и загонетке;

- упознавање ромске културе и традиције.

Наставник треба да полази од претходног знања ученика и да постепено уводи сложеније језичке садржаје.

6. МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ

Настава ромског језика доприноси развоју:

- комуникације;
- сарадње;
- културне свести и изражавања;
- дигиталних компетенција;
- одговорног односа према другима;
- уважавања различитости;
- способности учења;
- самосталности ученика.

7. ПРАЋЕЊЕ И ОЦЕЊИВАЊЕ

Напредовање ученика прати се континуирано кроз:

- активност на часу;
- усмено изражавање;
- разумевање слушаног текста;
- читање;
- писање;
- примену наученог речника;
- граматичке вежбе;
- учешће у дијалозима и играма улога;
- рад у пару и групи;

- самосталне задатке и пројекте.

Посебно се вреднује напредовање ученика у односу на њихово претходно знање и активно коришћење ромског језика.

8. ОЧЕКИВАНИ ИСХОДИ НА КРАЈУ 5. РАЗРЕДА

На крају петог разреда ученик би требало да:

- разуме основне поруке и једноставне разговоре;
- учествује у разговору о познатим темама;
- представи себе, породицу, пријатеље и своје окружење;
- користи проширен основни речник;
- чита и разуме кратке текстове;
- препричава једноставне текстове;
- пише кратке реченице и саставе;
- препознаје и употребљава основне врсте речи;
- користи основне глаголске облике;
- поставља питања и даје одговоре;
- користи ромски језик у свакодневним комуникативним ситуацијама;
- познаје основне елементе ромске историје, културе и традиције;
- развија свест о значају очувања ромског језика и културног наслеђа.

Напомена: Програм се може прилагодити нивоу предзнања ученика, локалном говорном варијетету ромског језика и условима рада школе.

ГОДИШЊИ ПРОГРАМ ФАКУЛТАТИВНОГ ПРЕДМЕТА – РОМСКИ ЈЕЗИК

Разред: VI разред основне школе

Предмет: Ромски језик

Статус предмета: Факултативни предмет

Годишњи фонд: 36 часова

Недељни фонд: 1 час

1. ЦИЉ ПРЕДМЕТА

Циљ наставе ромског језика у шестом разреду јесте да ученици наставе развијање усменог и писаног изражавања, проширују речник и систематизују основна знања о граматичкој структури ромског језика.

Посебна пажња посвећује се разумевању и употреби језика у свакодневним комуникативним ситуацијама, читању и разумевању текстова, самосталном писаном изражавању, као и упознавању ромске књижевности, историје, културе и традиције.

2. ЗАДАЦИ НАСТАВЕ

Ученик треба да:

- активно користи усвојени речник у различитим ситуацијама;
- води једноставан разговор на познате теме;
- разуме дуже усмене поруке и краће текстове;
- чита са разумевањем;
- препричава и описује;
- пише краће саставе;
- проширује знање о врстама речи;
- правилно употребљава основне граматичке облике;

- разликује једноставне реченичне конструкције;
- користи садашње, прошло и будуће време;
- развија способност самосталног учења језика;
- упознаје ромску књижевност и усмену традицију;
- упознаје историју и културу Рома;
- развија свест о значају очувања ромског језика.

3. ТЕМАТСКЕ ЦЕЛИНЕ И БРОЈ ЧАСОВА

Редни број	Наставна тема	Број часова
1.	Понављање и систематизација знања	3
2.	Човек, породица и међуљудски односи	3
3.	Свакодневни живот и животне навике	3
4.	Школа, образовање и будућност	3
5.	Именице и њихови облици	4
6.	Придеви, заменице и бројеви	3
7.	Глаголи и глаголска времена	4
8.	Реченица и основни реченични чланови	3
9.	Читање, разумевање и препричавање текста	3
10.	Природа, друштво и животна средина	2
11.	Ромска историја, књижевност, култура и традиција	3
12.	Понављање и систематизација	2
Укупно		36

4. САДРЖАЈ ПРОГРАМА

1. Понављање и систематизација знања – 3 часа

Садржаји:

- поздрављање и представљање;
- породица;
- школа;
- свакодневне активности;
- бројеви, дани и месеци;
- основни глаголи;
- основни придеви;
- понављање граматичких садржаја из 5. разреда.

Исходи:

Ученик обнавља претходно знање и примењује га у усменој и писаној комуникацији.

2. Човек, породица и међуљудски односи – 3 часа

Садржаји:

- чланови породице;
- пријатељство;
- особине личности;
- осећања и расположења;
- односи међу људима;
- решавање неспоразума и поштовање других.

Исходи:

Ученик уме да опише особу, њене особине и осећања и да учествује у разговору о међуљудским односима.

3. Свакодневни живот и животне навике – 3 часа

Садржаји:

- дневна рутина;
- обавезе;
- слободно време;
- спорт и рекреација;
- здраве навике;
- хигијена;
- планирање дана.

Исходи:

Ученик уме да опише свој дан, навике и активности и да разговара о својим интересовањима.

4. Школа, образовање и будућност – 3 часа

Садржаји:

- школски живот;
- школски предмети;
- успех и обавезе ученика;
- занимања;
- професије;
- жеље и планови за будућност.

Исходи:

Ученик уме да говори о свом школовању, интересовањима и плановима за будућност.

5. Именице и њихови облици – 4 часа

Садржаји:

- именице;
- значење именица;

- род;
- једнина и множина;
- основни падежни облици;
- употреба именица у реченици;
- правилно повезивање именица са другим речима.

Исходи:

Ученик препознаје именице и правилно их употребљава у једноставним реченицама и изразима.

6. Придеви, заменице и бројеви – 3 часа

Садржаји:

- описни придеви;
- поређење особина;
- личне заменице;
- показне заменице;
- основни бројеви;
- редни бројеви;
- употреба придева и заменица у реченици.

Исходи:

Ученик уме да опише особу, предмет или појаву и правилно користи основне заменице и бројеве.

7. Глаголи и глаголска времена – 4 часа

Садржаји:

- глаголи;
- радња, стање и збивање;
- најчешћи глаголи;

- садашње време;
- прошло време;
- будуће време;
- потврдни и одрични облици;
- питања и одговори.

Исходи:

Ученик уме да говори о радњама које се дешавају сада, које су се догодиле у прошлости и које ће се догодити у будућности.

8. Реченица и основни реченични чланови – 3 часа

Садржаји:

- реч и реченица;
- врсте реченица према комуникативној функцији;
- потврдне и одричне реченице;
- упитне и узвичне реченице;
- субјекат и предикат на основном нивоу;
- проширивање једноставне реченице.

Исходи:

Ученик препознаје основну структуру реченице и уме да формира једноставне реченице различите намене.

9. Читање, разумевање и препричавање текста – 3 часа

Садржаји:

- кратке приче;
- народне приче;
- басне;
- песме;

- информативни текстови;
- читање са разумевањем;
- издвајање главних информација;
- препричавање.

Исходи:

Ученик чита и разуме краће текстове, издваја основне информације и уме да их преприча својим речима.

10. Природа, друштво и животна средина – 2 часа

Садржаји:

- човек и природа;
- животна средина;
- загађење;
- очување природе;
- село и град;
- живот у заједници.

Исходи:

Ученик уме да говори о свом окружењу и да препозна значај очувања животне средине.

11. Ромска историја, књижевност, култура и традиција – 3 часа

Садржаји:

- основне информације о историји Рома;
- порекло и миграције;
- ромски језик и његов значај;
- ромска усмена традиција;
- народне приче, песме, пословице и изреке;

- музика и игра;
- традиционални занати;
- обичаји и празници;
- савремена ромска култура.

Исходи:

Ученик познаје основне елементе ромске историје, културе и традиције и разуме значај очувања ромског језика и културног наслеђа.

12. Понављање и систематизација – 2 часа

Садржаји:

- систематизација речника;
- граматичке вежбе;
- разговор;
- читање;
- писање;
- језичке игре и квизови;
- завршна провера усвојених знања.

Исходи:

Ученик примењује стечена знања у усменој и писаној комуникацији.

5. НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

Настава се реализује кроз:

- разговор и дијалог;
- усмене и писане вежбе;
- читање и препричавање;
- језичке игре;

- рад у пару и групи;
- играње улога;
- драматизацију;
- анализу кратких текстова;
- песме, приче, пословице и загонетке;
- квизове;
- кратке пројектне задатке;
- презентације;
- коришћење дигиталних наставних материјала.

Наставник прилагођава сложеност садржаја нивоу знања ученика и подстиче ученике да ромски језик користе у свакодневним ситуацијама.

6. МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ

Настава ромског језика доприноси развоју:

- комуникације;
- сарадње;
- културне свести и изражавања;
- дигиталних компетенција;
- одговорног односа према другима;
- уважавања различитости;
- способности учења;
- самосталности и иницијативе.

7. ПРАЋЕЊЕ И ОЦЕЊИВАЊЕ

Напредовање ученика прати се континуирано кроз:

- активност на часу;
- усмено изражавање;
- разумевање слушаног текста;
- читање;
- писање;
- граматичке вежбе;
- употребу новог речника;
- учешће у разговорима и дијалозима;
- рад у пару и групи;
- самосталне задатке;
- пројектне активности.

Посебно се вреднује напредовање ученика у односу на претходни ниво знања и њихова спремност да активно користе ромски језик.

8. ОЧЕКИВАНИ ИСХОДИ НА КРАЈУ 6. РАЗРЕДА

На крају шестог разреда ученик би требало да:

- разуме једноставне и нешто сложеније усмене поруке;
- учествује у разговору о свакодневним и познатим темама;
- самостално представи себе, породицу и своје окружење;
- користи проширен речник;
- чита и разуме кратке текстове;
- издваја главне информације из текста;
- препричава текст својим речима;
- пише краће саставе и описе;
- препознаје основне врсте речи;
- правилно употребљава основне облике именица, придева и заменица;
- користи основна глаголска времена;
- формира потврдне, одричне и упитне реченице;
- користи ромски језик у једноставним свакодневним ситуацијама;
- познаје основне елементе ромске историје, књижевности, културе и традиције;
- развија позитиван однос према ромском језику и његовом очувању.

Напомена: Програм се може прилагодити нивоу предзнања ученика, локалном говорном варијетету ромског језика и условима рада школе.

ГОДИШЊИ ПРОГРАМ ФАКУЛТАТИВНОГ ПРЕДМЕТА – РОМСКИ ЈЕЗИК

Разред: VII разред основне школе

Предмет: Ромски језик

Статус предмета: Факултативни предмет

Годишњи фонд: 36 часова

Недељни фонд: 1 час

1. ЦИЉ ПРЕДМЕТА

Циљ наставе ромског језика у седмом разреду јесте да ученици даље развијају комуникативне способности, усмено и писано изражавање и способност разумевања сложенијих језичких садржаја.

Настава треба да омогући ученицима да самосталније користе ромски језик у свакодневним ситуацијама, да читају и тумаче различите врсте текстова, проширују граматичка знања и развијају способност писања краћих самосталних текстова.

Посебна пажња посвећује се ромској књижевности, историји, култури, традицији и значају очувања ромског језика.

2. ЗАДАЦИ НАСТАВЕ

Ученик треба да:

- самосталније комуницира на ромском језику;
- разуме дуже усмене и писане поруке;
- учествује у разговору о различитим познатим темама;
- описује људе, предмете, догађаје и појаве;
- изражава своје мишљење, жеље и ставове;
- чита и тумачи краће књижевне и информативне текстове;

- препричава, описује и сажето представља текст;
- пише краће саставе и практичне текстове;
- проширује знање о граматичкој структури ромског језика;
- правилно употребљава основне облике речи и реченичне конструкције;
- препознаје основне врсте реченица;
- развија богатство речника;
- упознаје значајне елементе ромске историје и културе;
- упознаје ромске писце, песнике и представнике културе;
- развија свест о језичкој и културној разноликости.

3. ТЕМАТСКЕ ЦЕЛИНЕ И БРОЈ ЧАСОВА

Редни број	Наставна тема	Број часова
1.	Понављање и систематизација знања	2
2.	Ја, мој живот и моје окружење	3
3.	Међуљудски односи и комуникација	3
4.	Школа, занимања и будућност	3
5.	Проширивање граматичких знања	5
6.	Глаголи и глаголски облици	4
7.	Реченица и реченичне конструкције	3
8.	Читање и анализа текста	3
9.	Писање и писмено изражавање	3
10.	Ромска историја, књижевност и култура	4
11.	Савремени живот и језик	2
12.	Понављање и систематизација	1
Укупно		36

4. САДРЖАЈ ПРОГРАМА

1. Понављање и систематизација знања – 2 часа

Садржаји:

- основни речник;
- породица;
- школа;
- свакодневни живот;
- именице, придеви, заменице и глаголи;
- глаголска времена;
- основни типови реченица.

Исходи:

Ученик обнавља претходно стечена знања и користи их у усменој и писаној комуникацији.

2. Ја, мој живот и моје окружење – 3 часа

Садржаји:

- лична интересовања;
- породица и пријатељи;
- место у коме живимо;
- свакодневне обавезе;
- слободно време;
- планови и жеље.

Исходи:

Ученик уме да самосталније говори о себи, свом животу, интересовањима и окружењу.

3. Међуљудски односи и комуникација – 3 часа

Садржаји:

- пријатељство;
- породица;
- сарадња;
- поштовање;
- разумевање различитости;
- решавање конфликта;
- изражавање осећања и ставова.

Исходи:

Ученик уме да изрази своје мишљење и осећања и да учествује у разговору о међуљудским односима.

4. Школа, занимања и будућност – 3 часа

Садржаји:

- образовање;
- школске обавезе;
- занимања и професије;
- интересовања;
- планови за будућност;
- разговор о избору занимања.

Исходи:

Ученик уме да говори о свом школовању, интересовањима и плановима за будућност.

5. Проширивање граматичких знања – 5 часова

Садржаји:

- врсте речи;
- именице и њихови облици;
- род и број;
- основни падежни облици;
- придеви и њихова употреба;
- заменице;
- бројеви;
- предлози и прилози;
- употреба речи у реченици.

Исходи:

Ученик препознаје основне врсте речи и уме да их правилно употреби у једноставним и проширеним реченицама.

6. Глаголи и глаголски облици – 4 часа

Садржаји:

- глагол и његово значење;
- садашње време;
- прошло време;
- будуће време;
- потврдни и одрични облици;
- питања;
- најчешћи неправилни и фреквентни глаголи;
- употреба глагола у свакодневном говору.

Исходи:

Ученик правилно употребљава основне глаголске облике и уме да говори о радњама у различитим временским периодима.

7. Реченица и реченичне конструкције – 3 часа

Садржаји:

- једноставна и проширена реченица;
- субјекат и предикат;
- објекат и прилошке одредбе на основном нивоу;
- потврдне и одричне реченице;
- упитне и узвичне реченице;
- повезивање реченица.

Исходи:

Ученик уме да препозна основне делове реченице и да самостално формира различите врсте реченица.

8. Читање и анализа текста – 3 часа

Садржаји:

- књижевни текст;
- народна прича;
- песма;
- басна;
- информативни текст;
- главни и споредни ликови;
- тема и основна порука текста;
- издвајање главних информација.

Исходи:

Ученик чита текст са разумевањем, препознаје његову тему и основну поруку и уме да изнесе свој утисак.

9. Писање и писмено изражавање – 3 часа

Садржаји:

- опис особе;
- опис места;
- опис догађаја;
- кратка прича;
- писмо или порука;
- кратак састав;
- препричавање.

Исходи:

Ученик уме да напише кратак самосталан текст на познату тему и да своје мисли повеже у смислену целину.

10. Ромска историја, књижевност и култура – 4 часа

Садржаји:

- порекло и историјско кретање Рома;
- ромски језик и његова распрострањеност;
- ромска усмена традиција;
- народне песме, приче, пословице и изреке;
- ромски писци и песници;
- музика и уметност;
- традиционални занати и обичаји;
- значајни представници ромске културе;
- савремена ромска култура.

Исходи:

Ученик познаје основне елементе ромске историје и културе, препознаје значај усмене традиције и упознаје се са представницима ромске књижевности и уметности.

11. Савремени живот и језик – 2 часа

Садржаји:

- ромски језик у савременом друштву;
- језик у породици и школи;
- језик у медијима;
- дигитална комуникација;
- очување језика;
- језичка разноликост.

Исходи:

Ученик разуме значај употребе и очувања ромског језика у савременом друштву.

12. Понављање и систематизација – 1 час

Садржаји:

- систематизација градива;
- разговор;
- језичке игре;
- квиз;
- завршна активност.

Исходи:

Ученик примењује стечена знања у усменој и писаној комуникацији.

5. НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

Настава се реализује кроз:

- разговор и дискусију;
- дијалоге;
- усмене и писане вежбе;
- читање и анализу текстова;
- препричавање;
- описивање;
- писање кратких састава;

- рад у пару и групи;
- играње улога;
- драматизацију;
- језичке игре и квизове;
- пројектне активности;
- коришћење дигиталних материјала;
- песме, приче, пословице и изреке.

Наставник треба да подстиче ученике на што самосталнију употребу ромског језика и да садржаје прилагођава њиховом узрасту и нивоу знања.

6. МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ

Настава ромског језика доприноси развоју:

- комуникације;
- сарадње;
- културне свести и изражавања;
- дигиталних компетенција;
- способности учења;
- самосталности;
- одговорног односа према другима;
- уважавања различитости;
- критичког мишљења.

7. ПРАЋЕЊЕ И ОЦЕЊИВАЊЕ

Напредовање ученика прати се континуирано кроз:

- активност на часу;
- усмено изражавање;
- учешће у разговору и дискусији;
- разумевање слушаног и прочитаног текста;
- читање;
- писање;
- граматичке вежбе;

- самосталне задатке;
- рад у пару и групи;
- пројектне активности.

Посебно се прати напредовање ученика у односу на претходно знање и њихова способност да самостално употребљавају ромски језик.

8. ОЧЕКИВАНИ ИСХОДИ НА КРАЈУ 7. РАЗРЕДА

На крају седмог разреда ученик би требало да:

- разуме дуже и сложеније усмене поруке на познате теме;
- самосталније учествује у разговору;
- изражава своје мишљење, осећања, жеље и ставове;
- описује особе, предмете, места и догађаје;
- користи проширен речник;
- чита и разуме краће књижевне и информативне текстове;
- издваја тему и основну поруку текста;
- препричава текст;
- пише краће самосталне текстове;
- користи основне граматичке облике ромског језика;
- правилно употребљава основна глаголска времена;
- формира једноставне и проширене реченице;
- познаје основне елементе ромске историје, књижевности, културе и традиције;
- разуме значај очувања и употребе ромског језика;
- развија позитиван однос према језичкој и културној разноликости.

Напомена: Програм се може прилагодити нивоу предзнања ученика, локалном говорном варијетету ромског језика и условима рада школе.

ГОДИШЊИ ПРОГРАМ ФАКУЛТАТИВНОГ ПРЕДМЕТА – РОМСКИ ЈЕЗИК

Разред: VIII разред основне школе
Предмет: Ромски језик
Статус предмета: Факултативни предмет
Годишњи фонд: 36 часова
Недељни фонд: 1 час

1. ЦИЉ ПРЕДМЕТА

Циљ наставе ромског језика у осмом разреду јесте да ученици достигну виши степен самосталности у усменом и писаном коришћењу ромског језика, прошире и систематизују стечена језичка знања и развију способност разумевања различитих врста текстова.

Посебан циљ је оспособљавање ученика за употребу ромског језика у свакодневним, школским и друштвеним ситуацијама, као и развијање свести о значају ромског језика као дела културног и нематеријалног наслеђа.

Настава подстиче ученике да упознају ромску књижевност, историју, традицију и савремену културу, али и да развијају поштовање према другим језицима и културама.

2. ЗАДАЦИ НАСТАВЕ

Ученик треба да:

- самостално учествује у разговору на познате и свакодневне теме;
- разуме усмене и писане поруке различите сложености;
- изражава своје мишљење, ставове, осећања и планове;
- описује људе, места, догађаје и појаве;
- чита и разуме књижевне, информативне и практичне текстове;
- издваја битне информације из текста;
- препричава и сажима текст;
- пише краће саставе и различите облике практичног текста;
- систематизује знања о граматички ромског језика;
- правилно употребљава основне граматичке облике;

- развија богат и функционалан речник;
- користи ромски језик у реалним животним ситуацијама;
- упознаје ромске писце, песнике и представнике културе;
- упознаје значајне догађаје из историје Рома;
- развија свест о значају очувања и употребе ромског језика.

3. ТЕМАТСКЕ ЦЕЛИНЕ И БРОЈ ЧАСОВА

Редни број	Наставна тема	Број часова
1.	Понављање и систематизација знања	2
2.	Ја, моја породица и моја будућност	3
3.	Свакодневна комуникација и животне ситуације	4
4.	Образовање, занимања и професионална оријентација	3
5.	Систематизација граматичких знања	5
6.	Сложеније реченичне конструкције	3
7.	Читање и разумевање различитих врста текстова	4
8.	Писмено и усмено изражавање	3
9.	Ромска историја и историјско наслеђе	2
10.	Ромска књижевност, култура и традиција	3
11.	Роми у савременом друштву и очување језика	2
12.	Завршно понављање и систематизација	2
Укупно		36

4. САДРЖАЈ ПРОГРАМА

1. Понављање и систематизација знања – 2 часа

Садржаји:

- основни и проширени речник;
- породица;
- школа;
- свакодневни живот;
- именице, придеви и заменице;
- глаголи и глаголска времена;
- основни типови реченица.

Исходи:

Ученик обнавља и систематизује знања стечена у претходним разредима и користи их у комуникацији.

2. Ја, моја породица и моја будућност – 3 часа

Садржаји:

- лични подаци;
- интересовања и способности;
- породица;
- пријатељи;
- жеље и планови;
- циљеви за будућност;
- опис сопствених особина.

Исходи:

Ученик уме самостално да говори о себи, својим интересовањима, способностима и плановима.

3. Свакодневна комуникација и животне ситуације – 4 часа

Садржаји:

- разговор у продавници;

- разговор у школи;
- разговор код лекара;
- путовање и сналажење у простору;
- тражење и давање информација;
- телефонски разговор;
- основна правила учтиве комуникације.

Исходи:

Ученик уме да се снађе у основним свакодневним комуникативним ситуацијама и да постави и разуме питања и одговоре.

4. Образовање, занимања и професионална оријентација – 3 часа

Садржаји:

- образовање;
- средња школа;
- занимања и професије;
- способности и интересовања;
- избор занимања;
- разговор о будућности;
- планови након основне школе.

Исходи:

Ученик уме да говори о свом образовању, интересовањима и плановима и да представи своје жеље у вези са будућим занимањем.

5. Систематизација граматичких знања – 5 часова

Садржаји:

- врсте речи;
- именице и њихови облици;

- род и број;
- основни падежни облици;
- придеви;
- заменице;
- бројеви;
- прилози и предлози;
- глаголи;
- основна глаголска времена;
- правилна употреба речи у реченици.

Исходи:

Ученик систематизује граматичка знања и уме да их примени у усменом и писаном изражавању.

6. Сложеније реченичне конструкције – 3 часа

Садржаји:

- једноставна и проширена реченица;
- основни реченични чланови;
- повезивање реченица;
- узрочно-последични односи;
- временски односи;
- условне конструкције на основном нивоу;
- директни говор у једноставним примерима.

Исходи:

Ученик уме да формира сложеније реченице и да повеже више реченица у смислену целину.

7. Читање и разумевање различитих врста текстова – 4 часа

Садржаји:

- књижевни текст;
- народна прича;
- песма;
- легенда;
- информативни текст;
- биографски текст;
- практични текст;
- издвајање главних информација;
- тема, ликови и порука текста.

Исходи:

Ученик чита са разумевањем различите врсте кратких текстова, издваја битне информације и износи свој став о прочитаном.

8. Писмено и усмено изражавање – 3 часа

Садржаји:

- опис особе;
- опис места;
- опис догађаја;
- препричавање;
- кратка прича;
- писмо и порука;
- кратка презентација;
- изражавање мишљења.

Исходи:

Ученик уме да самостално усмено и писано изрази своје мисли и да напише кратак повезан текст.

9. Ромска историја и историјско наслеђе – 2 часа

Садржаји:

- порекло Рома;
- историјска кретања и миграције;
- живот Рома у различитим историјским периодима;
- страдање Рома током Другог светског рата;
- значај очувања историјског сећања.

Исходи:

Ученик познаје основне чињенице о историји Рома и разуме значај очувања историјског и културног наслеђа.

10. Ромска књижевност, култура и традиција – 3 часа

Садржаји:

- ромска усмена књижевност;
- народне приче и песме;
- пословице и изреке;
- ромски писци и песници;
- музика и игра;
- традиционални обичаји;
- традиционални занати;
- савремено ромско стваралаштво.

Исходи:

Ученик упознаје значајне елементе ромске књижевности, културе и традиције и развија интересовање за њихово очување.

11. Роми у савременом друштву и очување језика – 2 часа

Садржаји:

- ромски језик данас;
- употреба језика у породици;
- ромски језик у образовању;
- језик у медијима и на интернету;
- језичка разноликост;
- очување језика и културе;
- значај образовања.

Исходи:

Ученик разуме значај употребе ромског језика у савременом друштву и значај његовог очувања.

12. Завршно понављање и систематизација – 2 часа

Садржаји:

- систематизација речника;
- граматичке вежбе;
- разговор;
- читање;
- писање;
- квиз;
- завршна презентација или пројекат.

Исходи:

Ученик примењује стечена знања у самосталном усменом и писаном изражавању.

5. НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

Настава се реализује кроз:

- разговор и дискусију;

- дијалоге;
- усмене и писане вежбе;
- читање и анализу текстова;
- препричавање;
- описивање;
- писање кратких састава;
- играње улога;
- драматизацију;
- рад у пару и групи;
- језичке игре и квизове;
- пројектне активности;
- презентације;
- коришћење дигиталних наставних материјала;
- песме, приче, пословице и изреке.

Настава треба да буде усмерена на практичну употребу језика и што већу самосталност ученика.

6. МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ

Настава ромског језика доприноси развоју:

- комуникације;
- сарадње;
- културне свести и изражавања;
- дигиталних компетенција;
- способности учења;
- самосталности и иницијативе;
- критичког мишљења;
- одговорног односа према другима;
- уважавања различитости.

7. ПРАЋЕЊЕ И ОЦЕЊИВАЊЕ

Напредовање ученика прати се континуирано кроз:

- активност на часу;
- усмено изражавање;
- разговор и дискусију;
- разумевање слушаног и прочитаног текста;
- читање;
- писање;
- граматичке вежбе;
- самосталне задатке;
- пројектне активности;
- презентације;
- рад у пару и групи.

Посебно се вреднује напредовање ученика у односу на претходно знање и способност самосталног коришћења ромског језика.

8. ОЧЕКИВАНИ ИСХОДИ НА КРАЈУ 8. РАЗРЕДА

На крају осмог разреда ученик би требало да:

- самостално учествује у разговору о познатим темама;
- разуме усмене и писане поруке различите сложености;
- изражава своје мишљење, осећања, жеље и планове;
- описује особе, места, догађаје и појаве;
- користи функционалан и проширен речник;
- чита и разуме различите кратке текстове;

- издваја главне информације и основну поруку текста;
- препричава и сажима прочитани текст;
- пише краће повезане текстове;
- самостално примењује основна граматичка знања;
- правилно користи основне глаголске облике и времена;
- формира једноставне и сложеније реченичне конструкције;
- користи ромски језик у различитим свакодневним ситуацијама;
- познаје основне чињенице о историји Рома;
- познаје значајне елементе ромске књижевности, културе и традиције;
- разуме значај очувања ромског језика;
- развија позитиван однос према свом језику, култури и језичкој разноликости.

Напомена: Програм се може прилагодити нивоу предзнања ученика, локалном говорном варијетету ромског језика и условима рада школе.